

МІЖНАРОДНИЙ СЕМІНАР: “БУДДІЙСЬКА ОСВІТА, ЕТИКА ТА МИСТЕЦТВО” (Москва, 13–14 серпня 2015 р.)

Семінар, присвячений новим дослідженням і розробкам у галузі буддійського мистецтва, культури, освіти та етики внаслідок багатofакторного впливу буддійських ідей на вказані напрямки гуманітарного світосприйняття, відбувся 13–15 серпня у Москві. Співорганізаторами семінару виступили Інститут сходознавства РАН, Державний музей мистецтв народів Сходу (скорочена назва – Музей Сходу) та Гімалайський науково-дослідний і культурний фонд (Нью-Делі, Індія). Окрім Росії, участь у його роботі, що проходила в АПКПППО (Академія підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки працівників освіти) та Музеї Сходу, взяли представники наукових установ і навчальних закладів декількох країн, у тому числі дослідники з Бангладеш, Камбоджі, Канади, Кореї, М’янми, Непалу, України. На жаль, дослідники з Індії – одні з ініціаторів проведення семінару – внаслідок внутрішніх проблем не змогли взяти участь у його роботі. На відкритті семінару виступили з промовами начальник відділу Міносвінауки РФ С. Д. Єрмакова, проректор АПКПППО Д. Ю. Іванов, Верховний лама Калмикії, представник Його Святості Далай-лами в Росії, країнах СНД і Монголії Тело Тулку Рінпоче, директор Культурного центру ім. Джавахарлала Неру Ашіш Шарма тощо.

Працювало дві секції: “Буддійська освіта й етика” та “Буддійське мистецтво”. Розглядалися питання передачі культурного спадку по Великому Шовковому шляху, порівняння розвитку і впливу буддійського мистецтва, освіти та етики у світовій філософії, роль та значення панбуддійської філософії та етики, поширення і вплив буддійської етики у світі у XXI сторіччі. Аналізувалася роль буддійської етики і філософії в підтримці миру в усьому світі. Мета семінару – створення потенційних галузей у сфері буддійської культури і культурного спадку, відтворення умов для сприйняття, збереження і засвоєння знань з буддійського мистецтва, освіти й етики, сприяння комплексному вихованню і розвитку людської особистості на підставі добробочності і толерантності в контексті “*madhyamamarga*”, або серединного шляху як панбуддійської філософії задля етичного виховання світу.

На секції “Буддійська освіта та етика”, що відбувалася в АПКПППО, були представлені доповіді «Етика Ануттара-йога-тантри в “Гухья-самаджа-тантрі”» В. П. Андросова (доктор історичних наук, професор, директор Інституту сходознавства РАН), «Етика взаємовідносин між Вчителем і Учнем: Далай-лама V та імператор Китаю» А. Г. Люліної (аспірантка, Російський університет дружби народів). Відбулося обговорення підсумків трирічного викладання дисципліни “Основи буддійської культури” в російських початкових школах, оскільки в сучасній Росії релігійна культура в цілому і буддійська зокрема були визнані одними з фундаментальних основ для навчання і виховання дітей. З вересня 2012 року в усіх російських початкових школах (для учнів 4 і 5 класів) був введений новий предмет – “Основи релігійних культур і світської етики”. В нових шкільних підручниках (повний курс складається із шести підручників, один з яких – “Основи буддійської культури”) подано базові знання з традицій релігійних культур: православної, ісламської,

іудейської і буддійської. Як виявилось під час обговорення, три роки навчання показали зростання зацікавленості серед російських школярів до буддійської культури (Б. У. Китинов (кандидат історичних наук, доцент, зав. кафедри Російського університету дружби народів, Москва), «Предмет “Основи буддійської культури” як основа для вивчення історії і культури буддійської цивілізації»; Л. Д. Мунчінова (кандидат педагогічних наук, доцент, ректор Калмицького республіканського інституту підвищення кваліфікації працівників освіти, Еліста, Калмикія), «Викладання “Основи буддійської культури” в Республіці Калмикія»; Т. Д. Шапошникова (кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник Інституту стратегії і теорії освіти Російської академії освіти, Москва), «“Основи буддійської культури” в курсі нової релігієзнавчої дисципліни в загальноосвітній школі»).

Секція “Буддійське мистецтво” працювала в Музеї Сходу, головувала Тетяна Метакса, заст. директора музею. Свою доповідь представив один з найвідоміших знавців тантризму, тибетолог, автор понад двох десятків книг канадієць Гленн Муллін (“Алтай – Гімалайське буддійське мистецтво: священні образи просвітництва, етика, співстраждання і мудрість для соціального омолодження в буддійських сувоях ламаїстського світу”). Чен Чан Ратана, викладач кхмерської культури і мистецтва, Університет Камбоджі, розповів про величний архітектурний комплекс Кох Кер, або Чок-Гарг’яр, заснований 921 року (від мін червоних кхмерів очищений тільки у 2005 році) – свідчення майстерності індуїстських будівничих (“Кох Кер, Священне місто Кхмерської імперії”). Професор у галузі культурного менеджменту й охорони з Університету Катманду (Непал) Сусанна фон дер Хайде (директор Фонду “HimalAsia”, Німеччина – Непал), антрополог та історик мистецтва, присвятила свою доповідь культурному обміну на давньому торговельному шляху, гілці Великого Шовкового шляху через Мустанг до Гангської рівнини. Російський дослідник Андрій Терент’єв (кандидат історичних наук, редактор журналу “Буддизм Росії”, Санкт-Петербург) звернувся до проблем ідентифікації персонажів буддійського пантеону (“Про формування бази даних тибето-індійської буддійської іконографії”). Знавець палі і санскриту професор Вікторія Вертоградова (доктор філологічних наук, головний науковий співробітник Інституту сходознавства РАН) у своїй доповіді «Композиція “Творення світу” у буддійських рельєфах Амараваті (Андхра) і Кара-тепе (Термез) і буддійських вербальних текстах» проаналізувала образотворчий матеріал індійського походження, знайдений в Амараваті, столиці держави Андхра (III ст. до н. е.) і в монастирському комплексі Кара-Тепе (II–III ст. н. е., тепер на кордоні Узбекистану і Афганістану) разом із пам’ятками писемності і виявила відповідні формульні збіги. Дар Жутаєв (відділ історії і культури Давнього Сходу Інституту сходознавства РАН) проаналізував заклинання Васудхари, богині землі, на основі непальського рукопису із зібрання кабінету Ю. М. Реріха Інституту сходознавства РАН (“Невідомий ілюстрований манускрипт із Непалу з текстом заклинання про богиню землі (Vasudhārā) із зібрання кабінету Ю. М. Реріха Інституту сходознавства РАН”). Олена Огнева (старший науковий співробітник, кандидат історичних наук, Інститут сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України, Київ) на основі опису танки із зображенням буддійського персонажа з’ясувала шляхи її появи в зібранні Музею Ханенків (Київ), що дало можливість визначити її походження і час створення (“Танка Калачакри з Долоннору: локалізація і датування”).

Можна сподіватися, що робота семінару стане сходинкою “samavaṃśa” – діалогу між усіма віросповіданнями, що має проявлятися як “bahushruta” – вміння слухати і сприймати одне одного толерантно, незалежно від віросповідання.

О. Д. Огнева